

GESCHIEDENIS

(van de straat)

TIJDZALHETLEREN
historisch educatief ontwerp en advies



Format voor PO over vernieuwing van een historisch stadsgezicht

Docentenhandleiding

Deze handleiding is bedoeld als leidraad om een PO te ontwerpen rondom het historisch centrum van de eigen stad. In deze PO gaan leerlingen onderzoek doen naar een historische straat om tot een (fictief) advies te komen over stadsvernieuwing. Hiervoor raadplegen zij archiefbronnen en gemeentelijke documenten zoals het omgevingsplan en beleidsplannen rondom monumenten.

Dit document biedt:

- Informatie rondom de voorbereiding van de opdracht
- De uitgeschreven opdrachten die in de eigen PO kunnen worden overgenomen
- Een beoordelingsrubric

Tijdsduur

Ca. 18 uur per leerling

Doelen

- Leerlingen leren archiefonderzoek doen
- Leerlingen leren verschillende historische bronnen raadplegen
- Leerlingen maken kennis met gemeentelijke bestemmingsplannen en monumentenbeleid
- Leerlingen leren een advies op te stellen en te onderbouwen

Beginsituatie

Bovenbouw havo/vwo.

Vorbereiding

1. Maak een overzicht van historische straten die in aanmerking komen voor de opdracht. Kies het liefst straten daterend van het jaar 1800 of ouder. Hierdoor wordt de zoektocht uitgebreid genoeg.
2. Ga, vóórdat je deze opdracht aan je leerlingen uitdeelt, eerst langs bij (de educatieve dienst van) het regionaal archief van jouw (woon)plaats.
 - Stem met het archief goed af welke bronnen de leerlingen kunnen raadplegen om aan alle opdrachten te kunnen voldoen.
Voor deze PO moeten leerlingen gebruik kunnen maken van:
 - Adresboeken (of soortgelijke bronnen met bewonersgegevens) uit de jaren 1876, 1912, 1931, 1969
 - Een fotoarchief met voldoende foto's van de straten die je als keuze opgeeft
 - Gegevens van de burgerlijke stand, historisch kadaster, notariële archieven, boedelinventarissen, testamente, vonnissen, etc.
 - Wanneer het archief een hand-out/zoekhulp voor de leerlingen kan opstellen dat hen kan helpen bij het doen van het onderzoek, is dat een pré.
 - Bespreek ook de mogelijkheden voor het bezoek van de leerlingen aan het archief: komen zij in klassenverband, of op individuele basis? Verstrek in ieder geval de opdracht aan het archief en geef de periode aan waarin het archief de leerlingen kan verwachten (als zij op individuele basis het archief gaan bezoeken), zodat medewerkers van de studiezaal op de hoogte zijn en beter kunnen inspelen op de vragen van leerlingen.
3. Pas de format-opdracht en rubric aan waar nodig (bijv. inleverdatum, gebruik voetnoten etc.)
4. Maak een overzichtslijst van straten waaruit de groepjes kunnen kiezen. Zorg voor genoeg keuze: de opdracht werkt het best wanneer elk groepje een andere, 'eigen' straat heeft.
5. Controleer of op de website van de gemeente het omgevingsplan en andere beleidsplannen rondom monumenten beschikbaar zijn.

Uitvoeren

1. Kies een manier om het onderwerp te introduceren. Te denken valt aan:
 - één of meerdere columns/krantenberichten over stadsvernieuwing
 - discussie met leerlingen aan de hand van foto's uit de eigen plaats: wat is nou een mooi stadsgezicht?
 - een stadswandeling met leerlingen met als thema: ons stadsgezicht, mooi of niet?
 -
2. Leg de opdracht kort uit en/of laat de leerlingen de opdracht doorlezen. Geef de leerlingen de gehele opdracht alsmede de beoordelingsrubric. Dit laatste geeft hen niet alleen inzicht in hoe zij beoordeeld zullen worden, maar is ook een houvast om te controleren of zij hun PO volledig inleveren.
3. Verdeel de leerlingen in tweetallen en laat de groepjes kiezen uit de lijst met straatnamen. Mocht er een drietal moeten worden gevormd, geef deze dan één van de 'oudste' straten (i.e. de straten met de langste geschiedenis en dus het meeste onderzoekswerk). Soms komt een leerling met een straat die niet op de lijst staat (omdat daar bijvoorbeeld het eigen woonhuis staat). Bekijk of deze straat voldoende informatie zou kunnen opleveren voor de gehele opdracht. Als dat niet het geval is, niet doen.
4. Naar keuze en in overleg met het regionaal archief, kun je met de klas een bezoek aan het archief brengen. Zo zijn de leerlingen al een keer 'over de drempel' geholpen.

Dit lesmateriaal is ontwikkeld door Tijd zal het leren.

Dit materiaal, of delen daarvan, mag worden gebruikt voor educatieve doeleinden en/of onderzoek, graag met verwijzing naar www.tijdzalhetleren.nl

Het materiaal, of delen daarvan, mogen niet worden verkocht of op welke wijze dan ook voor commerciële doeleinden worden gebruikt.

Afbeelding titelblad: J. Schoorl, "afbraak van het huis van den heer Palearie, broodbakker te Alkmaar, november 1886 na overeenkomst met Alkmaarsch gemeentebestuur, ter vergroting van het Marktplein"
Collectie Regionaal Archief Alkmaar / PR 1002418

PO over vernieuwing van een historisch stadsgezicht

Leerlingblad

Bij deze opdracht doe je onderzoek naar een (deel van een) straat in de binnenstad van Alkmaar. Dit onderzoek leidt uiteindelijk tot een advies aan de gemeente over een fictief bouwplan.

Per tweetal kies je een straat uit de keuzelijst (wordt verstrekt door je docent). Mocht je zelf een andere straat in de binnenstad willen onderzoeken (bijvoorbeeld omdat je er zelf woont), overleg dan met je docent.

Je onderzoek valt uiteen in twee delen

1 Het verleden van de straat (archiefonderzoek) ca. 4-7 A4

2 De toekomst van de straat (schrijven van een advies aan de gemeente) ca. 2-3 A4

1 Het verleden van de straat

In dit deel van je onderzoek verwerk je de volgende punten

1. Je geeft een verklaring van de straatnaam
2. Geef de straat aan op een (kopie van) een kaart van de stad uit
 - a. de nieuwe tijd (periode 1500-1800) (1x)
 - b. 19^e eeuw (1x)
 - c. eerste helft 20^e eeuw (1x)
 - d. tweede helft 20^e eeuw (1x)
 - e. NB - Als de straat er nog niet was, geef dan op/bij de kaart toch de huidige locatie aan. Als de straat zich uitbreidt, geef aan met verschillende kleuren hoe de uitbreiding zich voltrok
3. Zoek de oudste afbeelding/foto van de straat (het liefst een aangezicht van de straat)
4. Zoek nog minstens twee afbeeldingen/foto's van de straat waarop de ontwikkeling van de straat goed is te zien en/of die een goed tijdsbeeld geven.
5. Stel aan de hand van de adresboeken in het archief een profiel op van de bewoners in de straat. Doe dit voor de jaren 1876, 1912, 1931, 1969. Denk hierbij aan: samenstelling van de huishoudens, beroepen van bewoners, etc. . Geef in je profiel aandacht aan continuïteit en verandering in de straat.
6. Maak een globale omschrijving van de overheersende architectuur in de straat anno nu.
7. Maak van twee woningen (1 per persoon!) een uitgebreid verslag aan de hand van de volgende punten:
 - a. Zoek in het archief naar bewonersgegevens van vóór 1876
 - b. Zoek van één of meerdere bewoners naar meer informatie in het archief. Denk aan het beeldarchief, gegeven van de burgerlijke stand, historisch kadaster, notariële archieven, boedelinventarissen, testamenten, vonnissen, etc. De medewerkers van het archief hebben vast goede tips voor je en kunnen je eventueel helpen.
8. Per vondst vermeld je in je verslag **middels een voetnoot** de vindplaats in het archief. Als je wel hebt gezocht, maar niets hebt gevonden, vermeld dit dan in je verslag en verwijst naar de archieven die je hebt doorzocht.
9. Maak een selfie op de plek van de straat die jullie het mooist vinden.

2 De toekomst van de straat

1. Maak een keuze uit onderstaande scenario's. Je gekozen scenario vormt de basis voor het te schrijven advies.
 - Scenario 1
Een projectontwikkelaar heeft een bouwvergunning aangevraagd voor een appartementencomplex in de straat, bestaande uit 4 woonlagen met studentenstudio's. Moet de gemeente deze vergunning verlenen?
 - Scenario 2
Door een brand wordt een aantal panden in de straat in de as gelegd. Welke vorm van bebouwing moet op deze plaats komen?
2. Raadpleeg vóór het schrijven
 - het bestemmingsplan van de gemeente voor je straat (te vinden op internet). Vat deze kort in je eigen woorden samen.
 - het beleid voor monumenten en/of beeldbepalende panden van de gemeente voor je straat (te vinden op internet). Vat deze kort in je eigen woorden samen.
3. Schrijf een advies voor de gemeente op basis van het door jou gekozen scenario. Verwerk in dit advies de volgende punten:
 - Inleiding met aandacht voor de historische achtergrond van de wijk, evenals de aanleiding voor het advies,
 - De toekomstvisie op de straat (bestemmingsplan, gemeentelijk beleid, eigen visie, etc.)
 - Het goed beargumenteerde advies. Argumenten moeten voortkomen uit de historische achtergrond, architectonische waarde, bestemmingsplannen, andere beleidsplannen en/of andere relevante informatie/standpunten.
 - In het advies plaats je, waar nodig, voetnoten, bijvoorbeeld bij verwijzingen naar beleidsplannen, artikelen, etc., waarop je dat stuk tekst baseert.

Beoordelingsrubric PO Vernieuwing van een historisch stadsgezicht

Onderdeel PO	Onvoldoende	0	Voldoende	1	Goed	2
Verklaring naam	De verklaring van de naam ontbreekt.		De verklaring van de naam is opgenomen in het verslag.		n.v.t.	
Kaarten A/B/C/D/E (evt.)	Eén of meer kaarten ontbreken en/of op twee of meer kaarten is de straat niet of niet duidelijk aangegeven.		Alle kaarten zijn opgenomen in het verslag. Op drie of meer kaarten is de straat duidelijk aangegeven.		n.v.t.	
Oudste afbeelding/ 2 extra afbeeldingen / selfie	Twee of meer van de gevraagde afbeeldingen/foto's ontbreken in het verslag.		Alle gevraagde afbeeldingen/foto's zijn opgenomen in het verslag. Of Eén van de gevraagde afbeeldingen/foto's ontbreekt.		n.v.t.	
Adresboek profiel 1876/1912/1931/1969	Gegevens uit twee of meer adresboeken ontbreken in het verslag. Of Er ontbreekt een uitleg waarom eventuele gegevens uit de adresboeken niet zijn opgenomen in het verslag.		Gegevens uit minstens drie adresboeken zijn opgenomen in het verslag en in geval van het ontbreken van gegevens van één adresboek is de reden daarvoor uitgelegd.		n.v.t.	
Continuïteit/verandering	In het verslag worden continuïteit en verandering in de straat niet benoemd. Of Continuïteit en veranderingen worden zonder voorbeeld(en) benoemd.		In het verslag wordt aan de hand van twee voorbeelden duidelijk benoemd welke continuïteit en verandering in de straat is waar te nemen.		In het verslag wordt aan de hand van drie of meer voorbeelden uitgewerkt hoe continuïteit en verandering zich in de straat hebben voltrokken.	
Omschrijving huidige architectuur	De omschrijving van de huidige architectuur ontbreekt. Of De omschrijving van de huidige architectuur is zo beknopt en/of in algemene termen dat er geen duidelijk straatbeeld wordt geschetst.		Aan de hand van ten minste drie voorbeelden wordt een omschrijving gegeven van de architectuur die te vinden is in de straat. De genoemde voorbeelden zijn op een juiste manier benoemd.		Als voldoende, + meer beschrijving van de stijl van de architectuur.	
Woning 1 omschrijving	Slechts enkele gevraagde elementen worden genoemd en er wordt geen uitleg over de zoektocht gegeven bij die onderdelen die geen resultaat hebben opgeleverd.		De gevraagde elementen zijn verwerkt in de omschrijving van de woning. Uit de omschrijving blijkt dat er in voldoende mate is gezocht naar relevante informatie. Er is uitleg over de zoektocht bij die onderdelen die geen resultaat hebben opgeleverd.		De gevraagde elementen worden met meerdere voorbeelden verwerkt in de omschrijving van de woning. Er is uitleg gegeven over de zoektocht, waaruit blijkt dat er een diepgravend onderzoek heeft plaatsgevonden.	

Woning 2 omschrijving	Slechts enkele gevraagde elementen worden genoemd en er wordt geen uitleg over de zoektocht gegeven bij die onderdelen die geen resultaat hebben opgeleverd.	De gevraagde elementen zijn verwerkt in de omschrijving van de woning. Uit de omschrijving blijkt dat er in voldoende mate is gezocht naar relevante informatie. Er is uitleg over de zoektocht bij die onderdelen die geen resultaat hebben opgeleverd.	De gevraagde elementen worden met meerdere voorbeelden verwerkt in de omschrijving van de woning. Er is uitleg gegeven over de zoektocht, waaruit blijkt dat er een diepgravend onderzoek heeft plaatsgevonden.
Samenvatting bestemmingsplan / monumentenbeleid	De samenvattingen geven een zeer algemeen en/of nauwelijks concreet overzicht van bestemmingsplan en monumentenbeleid.	Uit de samenvatting blijken de grote lijnen van bestemmingsplan en monumentenbeleid.	De samenvattingen bevatten naast de grote lijnen ook de bijzondere details van het bestemmingsplan en monumentenbeleid.
Advies	De argumentatie is matig of niet passend bij het advies, algemeen of onduidelijk geformuleerd, bevat meerdere taal- en/of stijlfouten is en slechts tot enkele van de gevraagde elementen terug te voeren.	De argumentatie is passend bij het advies, in correct Nederlands geformuleerd en terug te leiden tot de historische achtergrond, architectonische waarde, het bestemmingsplan en het monumentenbeleid.	Als voldoende, + meerdere relevante bronnen buiten de genoemde elementen om.
Gebruik voetnoten	Het gebruik van voetnoten is beperkt of ontbreekt, terwijl het duidelijk is dat deze hadden moeten worden toegevoegd.	Het gebruik van voetnoten is correct.	n.v.t.
Totaal aantal te behalen punten: 17 Cijfer berekenen: behaalde punten / 17 x 9 + 1			

